

RIKSADVOKATEN

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Sendes også på e-post til: smm@hod.dep.no

REF.:
201003584

VÅR REF.:
Ra 09-468 TNY/jaa
561.0

DATO:
12.01.11

HØRING – STOLTENBERGUTVALGET: RAPPORT OM NARKOTIKA

Det vises til departementets høringsbrev av 5. oktober 2010.

Behov for et "samfunnsløft"

Det er utvilsomt gode grunner til å ta narkotikapolitikken opp til bred drøftelse. En spasertur i våre største byer er tilstrekkelig til å konstatere at Norge i liten grad har lyktes på dette området: Åpenlys, tung beruselse og medmennesker som fornedrer seg og lider preger enkelte steder gatebildet i betydelig grad. Dette er ikke vårt samfunn verdig. Med et slikt perspektiv er det lett å slutte seg til at det er nødvendig med et *samfunnsløft* med "... utgangspunkt i at narkotikamisbruk handler om enkeltmennesker som trenger hjelp" (side 11). Tiden er (over)moden for å sette i verk omfattende tiltak for å hjelpe personer med tungt rusmisbruk. De økonomiske kostnadene ved dette vil være betydelige, i alle fall innledningsvis. Det sier dessverre mye om svakhetene ved vårt velferdssamfunn om vi ikke tar den omkostningen.

Polisiære og strafferettslige tiltak kan aldri alene løse problemene knyttet til tungt rusmiddelmisbruk, hvilket heller aldri har vært forutsatt eller meningen. "Samfunnsløftet" overfor de langtkomne narkomane må derfor i høy grad også omfatte helse- og sosialmyndighetene. I Oslo politidistrikts høringsuttalelse av 17. desember 2010 er det gode betraktninger om behovet for en samordnet satsning, og riksadvokaten viser til dette.

Narkotikapolitikk er langt mer enn hjelp til personer med tungt narkotikamisbruk. Det er mulig det høyst påkrevde behovet for å hjelpe de "gatenarkomane" til en viss grad skygger for andre sider av problemkomplekset. Særlig gjelder dette tiltak for å *hindre* at ungdom utvikler alvorlig rusmisbruk, som er lite omtalt i rapporten. Kanskje er dette bakgrunnen for at utvalget ikke drøfter forebyggingseffekten av at all befatning med narkotika er straffbart. Utvalget tar etter det en kan se heller ikke eksplisitt standpunkt til spørsmålet om avkriminalisering, selv om det kan se ut til å være en forutsetning for utvalgets forslag at straffansvaret i prinsippet opprettholdes.

Motsetning mellom straff og behandling?

Det er tunge argumenter mot å gi avkall på straff som virkemiddel for å hindre ungdom i utvikle et alvorlig narkotikaproblem. Siden det i høringen ikke legges opp til en nærmere vurdering av om straffansvaret for bruk og besittelse av narkotika skal fjernes, lar en dette ligge. Men ut fra den offentlige debatten i den senere tid kan det se ut til at det er en nokså utbredt oppfatning at straffeansvar er til hinder for god helsehjelp. (Se for eksempel Dagbladets leder 14. desember 2010: "... kriminalisering av narkomane gjør at flere jages og færre får helsehjelp".)

Etter riksadvokatens oppfatning er dette en feilkobling med betydelige negative implikasjoner.

Selv om det er straffbart å bruke narkotika, er dette i praksis *ikke* til hinder for helsehjelp. Det er selvsagt ikke risikoen for straff for bruk av narkotika som hindrer langtkomne narkomane i å få helsehjelp. Dessuten er det ikke riktig, selv om det ofte påstås, at politiet "løper etter slitne narkomane". Men det er viktig at politiet holder kontakt med brukermiljøene fordi det gir vesentlig informasjon om de kyniske bakmenn i narkotikatrafikken. I riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv til politiet for 2010 er det i tråd med dette uttalt at politiet bør ha særlig oppmerksomhet mot "ytterpunktene i kjeden". Det vil si innførsel og omsetning på den ene side, og avdekking av begynnende bruk blant barn og unge på den annen.

Det er intet i dagens retts- og påtalepraksis som hindrer at narkomane får den helsehjelp de trenger. Påtalemyndigheten er tvert om positiv til å prøve ut nye reaksjonsformer. Narkotikaprogram med domstolskontroll, påtaleunntatelse overfor unge lovbrytere på vilkår av deltakelse i oppfølgingsteam, ungdomskontrakter, konfliktrådsbehandling og deltakelse i stormøte med påfølgende kontrakt er noen eksempler på dette. (Utvalgets forslag 3 og 4 er lite utredet, men synes i noen grad å overlappe eksisterende ordninger.)

Det er neppe mulig å redusere straffen for befatning med narkotika til eget bruk ytterligere uten at det reelt sett innebærer legalisering. Avkriminalisering ville ikke bidra til å løse de helse- og sosialpolitiske problemer. Mindre straff øker ikke helsetilbudet. Legalisering som "tiltak" kan være forførende, fordi det skaper en illusjon av at noe gjøres. Men ingen får mer helsehjelp av den grunn, kanskje tvert om. En del hjelpes faktisk gjennom strafferettslige tiltak. Selv om det ikke er noen selvstendig begrunnelse for bruk av straff, er det dessuten neppe tvil om at enkelte narkomane som har begått alvorlig kriminalitet rent faktisk overlever fordi de holdes borte fra tungt narkotikamisbruk i varetekts- og soningstiden.

Til forslag 3 – Tilby avtaler om oppfølging som alternativ til påtale og anmerkning i strafferegisteret.

Politiet (og påtalemyndigheten) har, som utvalget også bemerker, etter hvert god erfaring med ulike tiltak rettet inn mot ungdom som blir tatt for besittelse eller bruk av narkotika. Eksempelvis kan nevnes påtaleunntatelse med vilkår om urinprøve og/eller oppfølgingssamtaler, oppfølgingsteam, ungdomskontrakt og narkotikaprogram med domstolskontroll. Nye reaksjonsformer er under utvikling, særlig såkalt "stormøte", se nærmere NOU 2008:15. Det er utvilsomt mulig både å videreutvikle slike alternative reaksjoner og å se på nye muligheter. SIRUS skal som kjent evaluere ordningen med narkotikaprogram med domstolskontroll.

Utvalgets forslag om "avtale om oppfølging som alternativ til påtale og anmerkning i strafferegisteret" tilfører etter det en kan se intet nytt til de alternative reaksjoner som allerede finnes.

Det er mulig en bør se nærmere på hvilke reaksjoner som skal anmerkes i strafferegisteret.

Til forslag 4 – Etabler tverrfaglige nemnder som vurderer tiltak for personer som pågripes for bruk og besittelse av narkotika.

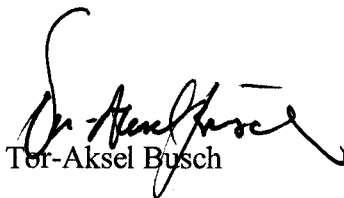
Det vises til merknadene til forslag 3 om de ordninger som allerede er etablert og som i noen grad overlapper utvalgets forslag.

Etter det opplyste omfatter den portugisiske nemndsordningen bare personer som pågripes med narkotika til eget bruk og det skilles mellom personer med og uten "avhengighetsproblem". Økt tilbud om behandling er det lett å slutte seg til, selv om det i praksis neppe er enkelt å avgjøre hvem som har et "avhengighetsproblem". Hvilke tiltak som er hensiktsmessige vil nok også i høy grad variere.

Fra et strafferettslig utgangspunkt er det naturlig å peke på det problematiske i at den foreslåtte nemnden - som etter det en forstår skal være et organ for helse- og sosialmyndighetene - ved "gjentatte pågripelser" skal kunne ta i bruk sanksjoner som bøter, meldeplikt og samfunnsstraff. Straff kan som kjent bare idømmes av domstolene, jf. Grunnloven § 96, og etter en rettferdig rettergang, jf. EMK art. 6. nr. 1. Dette er ikke berørt av utvalget.

Det er mulig at den portugisiske ordningen har tvunget seg fram fordi portugisisk påtalemyndighet og domstolene der har vært lite villige til å benytte og prøve ut alternative reaksjoner. Riksadvokaten vil med styrke hevde at det ikke er situasjonen i Norge.

Herfra deltar en gjerne i diskusjonen og overveielser om vegen videre, uten å være fastlåst i tidligere erfaringer eller oppfatninger.

Tor-Aksel Busch

Knut H. Kallerud
ass. riksadvokat

Gjenpart: 1. Justisdepartementet, Politiavdelingen
2. Politidirektoratet
3. Statsadvokatene
4. Politimesteren i Oslo